

מגיד דבריו ליעקב - פרשת פקודי

קנייני עולם הזה קניינים מדומים / להרבות בתורה גם באופן של 'חסור'
מחסורא' / 'עמוד התחזק בה ואתה מקבל שכר כולם' / יש שמפסידים
חלקם לעוה"ב בעוה"ז / העוה"ב נקבע לפי המצב והמדרגה של כל אדם
לגופו

החשבונות של ה'משכן' - חשבון רוחני נקרא 'חשבון'

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להתבונן ולעיין כמה 'עיונים' וכמה 'לימודים' בפרשה שלנו, פרשת השבוע פרשת 'פקודי', מה שרבותינו האירו את ענינו בדברים השייכים אלינו. 'אלה פקודי המשכן משכן העדות, אשר פוקד על פי משה עבודת הלוויים ביד איתמר בן אהרן הכהן' (שמות לח א), מה הפירוש 'פקודי המשכן', מתרגם אונקלוס 'מנייני משכנא'. ה'חשבונות' של ה'משכן'. כי 'חשבונות' של ה'משכן' אלה חשבונות של רוחניות, של מצוה, לזה ייקרא 'חשבון'. כך מפרש האור החיים הקדוש.

יש לנו כלל שלימדו אותנו רבותינו - ורש"י מביא את הכלל הזה בתחילת פרשת משפטים (שמות כא א) בשם רבותינו בשמות רבה (פר' א ס' ב) - כל מקום שכתוב 'אלה', פסל את האחרים. לשון 'אלה' בא למעט, דוקא אלה, להוציא ולאפוקי האחרים. ואם הפסוק אומר 'אלה פקודי המשכן', משמע שיש מניין אחר שנפסל והתבטל. אין לו חשיבות. כך מפרש האור החיים הקדוש, "אומרו 'אלה' לפסול כל מנינים שבעולם, כי כל מה שימנה אדם מקניינים המדומים, אין מניינו מנין. ושמו מורה עליו מה אתה מונה. אבל מנין זה עומד לעולם, והטעם להיות מנין המשכן המופלא אשר שכן שם אלהי עולם ה'". החשבונות של ה'משכן' אלה חשבונות אמתיים ונצחיים וקבועים, אבל כל שאר ה'חשבונות' וה'מניינים' שאינם של 'משכן', הכל הוא בכלל דברים בטלים.

קנייני עולם הזה 'קניינים מדומים'

ויש כאן הגדרה קולעת של האור החיים הקדוש, קנייני עולם הזה - הם 'קניינים מדומים'. נדמה לאדם שיש לו, והאמת היא שאין בידו כלום. כל הקניינים הללו שאדם משיג בעולם הזה, הם קניינים מדומים, הבלים.

העולם הזה כולו הבל

ואני רוצה להקריא מדברי הגאון ע"ה ב'איגרת הגר"א', פסקא אחת שעניינה להבהיל את ענייני העולם הזה. "וידוע" דבר ידוע הוא, מלמד אותנו הגאון ע"ה, "כי כל העולם הזה הכל הבל, וכל השעשועים הכל כלא, ואוי לרודפים אחר ההבל אין בו מועיל", יש אחד חושב שאם ירדוף אחרי העולם הזה - יהיה לו, ככל שירדוף יותר - ישיג יותר. והאמת היא, כי לא יצא מזה שום ברכה. הכל פרי עקר.

עיקר יראת שמים - להבהיל ענייני העולם הזה

רבינו בחיי זצ"ל - אחד מרבותינו הראשונים ע"ה תלמיד הרשב"א ז"ל - בספרו 'כד הקמח' (ערך חילול ה') כותב: שעיקר יראת שמים - שאדם יבהיל את ענייני וקנייני העולם הזה. שזה לא יתפוס אצלו. שזה לא יהיה אצלו חשוב. אם אי אפשר בלי הדבר המסוים הזה - אי אפשר. אבל שלא יהיה עיקר לרדוף אחרי זה, שזה לא יהיה ציר הסובב המרכזי. הכל הבל, אין בו מועיל. ואם הוא תולה שזה עיקר יראת שמים, פירוש הדברים שזה

¹ כדאי לדעת את זה.. השבוע פרשת 'פקודי'.. כי יש הרבה ששכחו כבר.. בדרך כלל הפרשה הזו כפולה, חשבונות על כל האמור לעיל, וכמו שלעיל לא הבנו כמו שצריך, כך גם את הפרשה הזו אותו דבר.. לא מבינים מה זה 'מכבר הנחשת', 'שרשות' וכו'. צריכים באמת ללמוד את הפרשיות הללו כהגון. א"ה: וראה במה שהרחיב בזה רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יז (פרשת תצוה תשע"ט, עמוד ה והלאה). ע"ש.

² בדומה לזה: הרבה פעמים אדם מחפש איזה דבר, וכל ימיו רודף אחריו עד שהוא זוכה לזה, וכשזוכה לזה - זה כבר עושה לו צער כזה שהוא מצטער על מה שיש לו את זה, "מחר תבכה - מאשר היום תשחק", על מה שהיום את שוחק וחפץ בו.

לא דבר קל. יש אדם שאומר לך: 'העולם הזה זה כלום והבל!', אבל הוא רק אומר את זה. וזה לא מספיק. צריכים לחיות את זה. צריכים לתקוע ולקבוע היטב את הדברים בדעת ובלב ולתרגם אותם הלכה למעשה.

'כלעומת שבא - כן ילך'

מוסיף הגאון, "ואל תקנאי בעושר, כי יש עושר שמור לבעליו לרעתו, כאשר יצא מבטן עמו ערום - ישוב", אדם כאשר יצא מבטן אימו לא יצא מלובש, לא יצא עם בגדי תפארת, יצא 'ערום ועריה' (יחזקאל טו ז), כך גם ישוב. אמר דודי הרה"ג רבי אברהם מונסה (שליט"א) זצ"ל: 'יש חליפה אחת לאדם שאין לה כיסים - תכריכים'. 'לתכריכים' של האדם לא עושים 'כיסים', למה? כי הוא לא לוקח איתו כלום, רק תורה ומצוות ומעשים טובים (אבות פרק ו משנה ט), זה 'ההלך לפניך צדקך' (ישעיהו נח ח), אבל שום חליפה אחרת, שום דבר אחר לא לוקח איתו, "כלעומת שבא כן ילך", ומה יתרון לו שיעמול לרוח".

ויזכור את ימי החורשך כי הרבה יהיו..'

מוסיף הגאון, "ואילו חיה אלף שנים פעמים (קהלת ו, ו), כי אם שנים הרבה יחיה האדם, בכלום ישמח, ויזכור את ימי החורשך כי הרבה יהיו, כל שבא הבל (קהלת יא ח), ולשמחה מה זו עושה (קהלת ב, ב)", כך אומר ישלמה המלך ע"ה בספר קהלת (שם). "כי מחר תבכה מאשר היום תשחק", בעולם הבא יבכה על אשר ישחק בעולם הזה.²

העולם הזה דומה למים מלוחים שמצמיאו יותר

ומלמדנו הגאון ע"ה, "ואל תקנאי בכבוד המדומה, ההבל. והזמן בוגד הוא, והוא כמאזנים, יגביה הקל וישפיל הכבד, והעולם הזה דומה לשותה מים מלוחים, ידמה לו שמרוה - וצמא יותר. אין אדם מת וחצי תאוותו בידו". זה כלל גדול בתורה: ענייני העולם הזה הם כמו ששותה מים מלוחים, בהתחלה כששותה, נדמה לו שהצמאון עבר, פקע הצמאון ממנו, זה מרווה אותו. אבל זה לא כך, אלא להיפך, האמת היא שהוא נעשה צמא יותר.³ אותו דבר לגבי קנייני העולם הזה, אם אדם חושב ללכת אחרי קנייני העולם הזה המזויפים והמדומים, הוא חושב שהוא מרווה את עצמו, אבל יהיה לו יותר ויותר צמא. הוא אף פעם לא יושבע, כל מה שהוא יעשה תמיד הוא יהיה יותר צמא.

מה יתרון לאדם בכל עמלו

ממשיך הגאון ע"ה, "מה יתרון לאדם בכל עמלו (קהלת א, ג), זכור הראשונים אשר היו לפנינו שכל אהבתם וחמדתם ושמחתם כבר אבדה, ומקבלים על זה דינים מרובים", תיקח את העשירים הגדולים ביותר שעמדו בבריאה, 'סנחריב', 'נבוכד נצר', שהיו 'מולכים בכיפה', מה היה חסר להם? כלום! הכל היה להם! והיום אבדה אהבתם, אבדה שמחתם, ועל זה מענישים אותם. "ומה הנאה לאדם שסופו לפרוש לעפר רימה וחולעה", איזה הנאה יש לו, "וכל ההנאות יתהפכו לו בקבר למרה", וזה הענין שנקרא 'חיבוט הקבר', מנערים את האדם, מנתקים אותו מכל העניינים הללו של הנאת עולם הזה, שהיה דבוק בהם בעולם הזה. צריך להפריד אותו מכל זה, לכן מנערים אותו, חובטים בו, כמו שחובטים בשטיח, עד שכל האבק יצא ממנו, וכך כל ההנאות יתהפכו לו בקבר למרה.⁴

האדם צריך, כל אחד מה שיכול, לצמצם בתאוות העולם הזה. לא להיות 'להוט' ו'רדוף' אחרי זה.⁵ גם אנו שלא הגענו למעלה הזאת, להיות

³ א"ה: הגר"א בביאורו ליונה (ד, א) כתב בזה"ל: העוה"ז, אפילו אם יהיה כל העולם שלו, מכל מקום כל ימיו מכאובים, מרבה נכנסים מרבה דאגה, וכבר האריכו ספרי מוסר כי אין בטוח האדם, לא ברוב עושרו ולא בבניו ובנותיו, ואין אדם מת וחצי תאוותו בידו, שכל מי שיש לו יותר - מתאוה ליותר. ע"ש.

⁴ בביאור הגר"א לתיקוני הזוה"ק (תיקון לו דף פג ע"א): חיבוט הקבר בא על הנאות דהאי עלמא. ע"ש. וע"ע בביאור הגר"א משלי (ז, כב, יא, ז).

⁵ 'והניחו לאחרים חילם' גדולי ישראל לא נהנו מהעולם הזה 'כי הוא זה'. ויש על זה הרבה עובדות איך גדולי רבותינו ע"ה התייחסו לקניינים של העולם הזה. הגמרא (גיטין מז). מספרת על ריש לקיש (האמורא האלקי המפורסם) כשנפטר הניח 'קבא דמוריקא' (משהו כמו חצי קילו), זה 'קב כרכום' (זה התבלין ששמו 'כרכום'), זה מה שהוא השאיר ירושה

פרושים לגמרי מתאוות העולם הזה, אבל צריכים לשאוף, ללכת לאט לאט לעלות בסולם המביא לדברים הללו, כמו שהתוספות (כתובות קד. ד"ה לא נהנית) הביאו בשם הירושלמי, עד שאדם מתפלל על דברי תורה שייכנסו למעיך - בקש על אכילה ושתייה שלא ייכנסו למעיך. שלא יהיה רדוף אחרי זה יותר מדאי. גם בשאר הדברים אדם ישתדל לצמצם מה שאפשר, ככל יכולתו. והעיקר שלא להיות 'להוט' מדאי אחרי הדברים הללו.

העולם הזה כעס ומכאובים

מוסיף הגאון ע"ה, "והמות כרוך באדם". ומה העולם הזה, כי כל ימיו כעס ומכאובים, גם בלילה איננו מניח לו לישון (ע"פ קהלת ב, כב-כג. ה, יא), והמות אינו מקוה. הכל הוא קניין מדומה. רק קניינים ורוחנים הם הקניינים הנצחיים והאמתיים.

תשובתו של הגאון רבי יצחק אברבנאל זצ"ל

שמעתי מספרים - כך יש סיפור ידוע בעולם (ע' עקידת יצחק ס"פ נציבים, שער קא ד"ה וכבר אמרו, שהביא מעשה זה על "חסידי אחד") - על הגאון המפורסם רבי יצחק אברבנאל זצ"ל⁶, היה שר וטפסר של ישראל, שהוא היה שר הכספים במלכות ספרד קודם הגירוש, (אצל אותו מלך ספרדי רשע ואשתו המרשעת שעשו את הגירוש - 'גירוש ספרד' - בשנת רנ"ב), והוא היה עשיר מופלג, (וראיתי מובא (ע' פלא יועץ ערך גלות, וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' עדות ביעקב ח"ב סי' מג עמוד קסז) כי אחת הסיבות ל'גירוש ספרד', הוא כיון שהתכשיטים של אשתו של האברבנאל היו יותר נכבדים מהתכשיטים של המלכה, היה לה 'טבעות' שאפילו למלכה של ארץ ספרד לא היה, וזה גרם לקנאה, והביא לתוצאה של גירוש ספרד).

וכיון שהיה עשיר גדול ושר מכובד אצל המלך הספרדי, שאר השרים הגויים לא יכלו לסבול את זה, איך שהמלך מכבד אותו וחולק לו כזה כבוד ותמיד מתהדר ומתפאר בו. והשנאה הולידה קנאה, והקנאה הולידה שנאה, עד שהעלילו עליו שהכספים שלוקח הם לא כל כך ב'כשרות', והיו מלעזים עליו ומדברים בגנותו אצל המלך, אמרו לו, 'אתה סומך עליו, מינת אותו שר הכספים, אבל כל דבר צריך בדיקה, הוא בודאי מועל בתפקיד שלו, וכי ראית 'שר כספים' נאמן? .. הרי כל אחד לוקח לעצמו 'תרומה גדולה' 'מעשר ראשון' 'מעשר שני' 'מעשר עני'.. תבקש ממנו שיתן לך דו"ח מפורט של כל החשבונות שלו, ותראה כמה הוא יאמר לך. הוא לא יאמר לך את האמת! זה יהיה המבחן שלו'.

וחזקה על דברי נאצה ודברי בלע שהם מחלחלים בלב. הצליחו להסית את המלך כנגדו. הרי כבר אמרו רבותינו (מדרש בראשית רבה פרשה נו סי' ד ומתנות כהונה שם) שחזקה על לשון הרע שאם אינו עושה הכל,

לבניו. ולפני שהוא נפטר, הוא עשה בירור כמה 'ירושה' נשאר לו להניח לבנים שלו אחריו, ומצא שיש לו קבא דמוריקא, הוא נאנח אנחה גדולה ואמר: 'אוי, והניחו לאחרים חילים! (תהילים מט יא). כמה זה שוה? פרוטות בעלמא.. (שני שקל ישן).. ואף על פי כן קרי אנפשיה 'הניחו לאחרים חילים' (תהילים מט יא), זה השגה של ריש לקיש. כי אלה הם קניינים מדומים. וכי כאלה דברים הוא צריך להוריש לבניו אחריו?

רבינו הגדול 'החפץ חיים' זצ"ל

בדורות האחרונים, היה את הגאון 'חפץ חיים' ע"ה, מה טעם מה'עולם הזה'? בנו של 'החפץ חיים' זצ"ל - הגר"ר אריה ליב, היה גאון עצום - כתב ספר תולדות חייו של אביו, מהנהגות על אבא שלו, קצת תיאור, (חבל שלא גמר את זה), ומעיד ומספר על אביו (דוגמא מדרכי אבי עמוד ל אות יא), שהיה מנהגו - של 'החפץ חיים' - לאכול שתי ארוחות ביום, בבוקר ובערב. בבוקר ארוחת בוקר, כיון שהגמרא (בבא מציעא קז:) אומרת שצריך להיזהר בפת שחירת, (כדאי להיזהר בזה), הרבה מעלות טובות יש לדבר הזה. ואחר כך היה אוכל ארוחה בלילה, בשעה מאוחרת. אבל בשעות הצהריים - מימיו לא אכל. כי הוא פחד מהמשנה.. איזה משנה? במסכת יומא (יח). המשנה אומרת: 'המאכל מביא את השינה'. וזה בדוק ומונסה.. (אחד אמר לי: 'כשאני אוכל, אחרי זה אני נרדם על 'הצלחת'.. מאכל מביא לידי שינה - מיד..). וה'חפץ חיים' רוצה ללמוד, ברציפות, ללא הפסק של מנוחה ביני וביני. לכן לא היה אוכל ארוחת צהריים. רק בשעות הלילה, היה בא מ'בית המדרש' (במקום בו היה יושב וכותב את חיבוריו הנפלאים), ואשתו הייתה תמיד מכינה לו איזה מרק (או משהו אחר), היה אוכל ושותה, ואחרי זה הולך לישון. כך היה מנהגו.

והוא סיפר שפעם אחת בלילה, בחושך ובאפילה, כשה'חפץ חיים' ע"ה בא לביתו, נתחלפו לו שני סירים, במקום סיר ה'מרק' שהיה שם, התחלף לו עם סיר 'עמילין', (אשתו הכינה 'עמילין' בשביל לכבס בזה, כמו שפעם היו נוהגים), והוא הרתיח את

חציו עושה. והדברים האלה נכנסו ללבו של המלך הספרדי, וכשהוא פגש למחרת את השר שלו רבי יצחק אברבנאל, שאל אותו: 'תגיד לי, כמה רכוש וכסף יש לך באמת? אני רוצה שתעשה לי דו"ח על כל הכסף והרכוש שיש לך עד הפרוטה האחרונה!'

אמר לו השר, 'אני לא יכול להשיב לך על שאלה כזו 'על רגל אחת', אני צריך לחפש בפנקסים ובספרים שלי, יקח לי כמה שעות', אמר לו המלך: 'בסדר, אני מחכה שתעשה את חשבונותיך, ותיתן לי תשובה מפורטת'. אחרי כמה שעות חזר אליו עם פנקס גדול, אמר לו: 'אדוני המלך עשיתי בקשתך, והנה יש לי כאן פירוט מחושב של כל הכסף שיש לי, סך הכל כך וכך!'; וזה היה אולי עשירית מהעושר הגדול שלו באמת.. המלך שמע אותו וכעס, אמר לו: 'זה הכל? ! אתה שקרן ורמאי וצדקן אלה שאמרו שאתה גונב ומועל! זה נקרא נאמנות? !'; ומיד ציווה שישליכו אותו ל'בית הסוהר'.

אבל אחרי שהמלך נרגע, חשב לעצמו, 'הרי רבי יצחק אברבנאל הוא אדם ישר ונאמן, הוא אף פעם לא אכזב אותי, וזה לא יכול להיות שהוא ישקר לי שקר כזה גס.. יש כאן איזה משהו שאני לא הבנתי אותו כנראה'. שלח וקרא לו לרבי יצחק אברבנאל שוב שיבוא לפניו, אמר לו המלך, 'מה הייתה כוונתך בחשבון הזה שאמרת לי שזה כל רכושך, הרי אני יודע כמה ארמונות וקרקעות ומוזמנים יש לך, הרי רק ה'ארמון' שיש לך ב'ברצלונה' שווה כמה מליונים, ואתה אומר שיש לך רק מליון אחד? הרי רק קרקעות שיש לך בספרד שווים אלפים ורבות. ואיך אתה הבאת כזה חשבון? אתה הרי יודע שאני לא 'פתי', ולא 'טיפש'! מה הכוונה שלך בחשבון הזה? !'.

אמר לו רבי יצחק אברבנאל ע"ה, 'אדוני המלך, ישמעו אוזניך מה שפיק דיבר, אתה שאלת אותי כמה כסף יש לי. וכל שאר הרכוש שאתה רואה שהוא נמצא ברשותי, זה לא שלי, ברגע אחד יכולים לקחת את זה ממני. אני לא 'בעל בית' על זה. אם אדוני המלך יחפוץ להחרים את רכושי, אין לי מה לעשות. אבל מה ממון שלי, שאף אחד בעולם לא יכול לקחת ממני, גם לא המלך, זה הממון שחילקתי לעניים ולצדקה. הכסף שניצלתי לתורה ולצדקה. זה הרכוש האמיתי שיש לי. ה'תמכין דאורייתא', מה שסייעתי ליתומים ואלמנות, והצדקות והחסדים שעשיתי, את זה אי בעולם לא יכול לקחת ממני, זה כבר נתקדש קדושת עולמים לנצח נצחים!'

ובאמת כך היה כידוע, אחרי שהיה הגירוש - 'גירוש ספרד' - הם יצאו והניחו את כל מה שאספו במשך דורות. הוא כותב בהקדמות שלו לספר מלכים ועוד את כל הצרות וכל מה שהתרחש בגירוש ספרד, איזה עושר עצום - אלפי דינרים של זהב - הניחו והשאירו שם בספרד בשעת הגירוש. היו שם רדיפות נוראות ממש. (מי שיראה בהקדמות שלו איזה

זה, חימם את זה - ואכל. (איזה טעם יש לזה?..). טעם, והרגיש ש'משהו לא בסדר' ב'מרק' הזה. למחרת אמר לאשתו: 'ה'מרק' אתמול, היה בו משהו 'לא בסדר' ב'מרק'.. או שיש 'יותר מדאי' מלח או 'פחות מדאי'..

⁶ א"ה, והגר"א בביאורי אגדות (ברכות יז: אות ט) כתב: והכל למיתה הם עומדים וכו', "כל הבריות עומדין מתחילתן למיתה, שההעדר מעורב בהן כידוע". ובאמרי נועם שם, כתב, והכל למיתה הם עומדים, "פירוש, תמיד, שמיום הלידה הוא הולך למיתה, שבכל רגע שחיה, הוא יותר קרוב למיתה". ע"כ.

⁷ א"ה, הגר"א בביאורו לאיוב (ג, יט) כתב בזה"ל: וידוע כי מפעולות התבל ומסיבותיו יזדמן אשר גם בעת ירצה האדם לישן ולנוח לא יוכל לתת שינה לעיניו, וזה יהיה לאחד משני הסיבות, הא', מסיבת העושר, כמאמר הכתוב והשבע לעשיר אינו מניח לו לישן, כי יפחד מרעיונות ומחשבות אשר יעלו על ליבו. ב', כאשר הוא ישן על מיטתו, ומתוקה לו שנתו, אז בעתות יבעתוהו, דמיונות וחזיונות, ויהיה נדמה לו כאילו שטף מים ישטפוהו, או אויב ואורב קם עליו. ע"כ.

⁸ על הגאון רבי יצחק אברבנאל זצ"ל

מגדולי רבותינו הספרדים לפני כחמש מאות שנה, היה מופלג בחכמה עד למאד, היה חכם עצום, יש לו ביאור על כל התנ"ך הפלא ופלא. מרן בכסף משנה הלכות ברכות (פ"ג ה"ח) וב'בית יוסף' (או"ח סי' קסח אות י') כותב עליו תואר מיוחד: 'הנשר הגדול'. זה תואר מיוחד, תואר שהרמב"ם זכה לו, אבל מרן ע"ה כותב כך גם על רבי יצחק אברבנאל ע"ה.

סיפר לי חכם אחד שהיה ב'נאפולי' שב'אטליה' וראה את הש"ס של רבי יצחק אברבנאל, והיה מוגה ומלא ההגות על כל צד ועל כל דף, על כל פרט אריכות דברים. היה חכם תלמודי גדול, מעיין מופלג. [וראה עוד להלן בהערה הבאה].

עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם'

לימד אותנו התנא רבי שמעון בר יוחאי בירושלמי מסכת ברכות (סוף פ"ט): 'אם ראתה את הבריות שנתייאושו ידיהן מן התורה מאד - עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם'. ויש בזה שני הסברים.

צריך להיות 'סוחר' בענייני תורה ומצוות

רבינו הגדול ה'חפץ חיים' זצ"ל הסביר את זה, שהאדם צריך להיות 'סוחר' בעניינים הללו, ואם יש כאן סחורה שאין עליה דורשים ומבקשים - תחטוף ותיקח אותה, כי בסוף זה יתייקר. ולכן אם אנחנו רואים שהתורה לדאבונו בחינם, ואין מי שיתייחס אליה, תיקח אותה, ובסוף זה יתייקר, השכר בעולם הבא כפול ומכופל. אחרים מתייאשים מלעסוק ולעמול בתורה, אבל אתה אל תתייאש. תחטוף ותיקח כמה שיותר, והוא נוטל שכר כנגד כולם. אתה לוקח את השכר של כל אלה שאינם לומדים¹¹. בפרט בדור שלנו שהרבה נתייאושו, לדאבונו הרב, והרבה מאד לא תופסים את החשיבות של לימוד התורה. ומדברים נגד תורה ונגד לומדיה. (ותמיד זה 'חזור וניעור' כדרכו של ה'יצר').

בשביל שהאדם לא יושפע צריך להרבות בעסק התורה

ויש עוד הסבר, כותב אותו מרן המשגיח הגאון רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל (ע' אור יחזקאל יראה ומוסר עמוד קמה), 'אם ראתה את הבריות שנתייאושו ידיהן מן התורה מאד, ו'יאוש' פירושו שהתרחשו, שזה לא חשוב בעיניהם, זה נעשה לדבר זול ביותר, מבלי שום יקרות וחשיבות, היפך ממה שצריך להיות אצל התורה הקדושה שהיא 'יקרה מפז מפנינים'. ואם ראתה דור כזה, שזה המצב של הדור, מה התפקיד שלך? עמוד והחזיק בה. עמוד והתחזק בה. אתה צריך מצידיך כפליים לתושיה של חיוזק. כי אם לא - זה יכול חלילה להשפיע עליך. ה'קריירות' יכולה לקרר ולבוא אצלך. אדם מושפע מזה¹².

דר אלא במקום תורה". בעיר הגדולה, בעיר החכמים והסופרים. רבי יוסי בן קיסמא שולל את ההצעה מיד. 'איני דר אלא במקום תורה!'. תדור רק במקום תורה, אבל אפשר שגם אותו מקום שהאדם הזה מבקש ומציע הוא גם מקום של 'תורה', עיר 'של חכמים ושל סופרים'! תחקור, תשאל אותו, היכן הוא גר? ומי הם בני העיר? שמה העיר הזאת היא גם עיר של תורה! ורק אחר כך תשיבהו את התשובה ש'איני דר אלא במקום תורה!'. מניין ידע רבי יוסי בן קיסמא שמקומו של אותו אדם אינו מקום תורה? [וכבר הזכרנו בזה כמה ביאורים. וראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס תפארת חיים (עמוד ע' והלאה)], ובקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק י (פרשת שמות תשע"ט, עמוד טז). ע"ש].

אם זה יקר - סימן שזה לא שימושי ואין זה מקום תורה

אבל ראיתי בשם הגאון בעל כלי חמדה (ע' בתולדותיו שבראש הספר מהדו"ח, סוף עמוד מד) על התורה שהוא פירש (וזה שייך לענין שלנו), כי ברגע שרבי יוסי בן קיסמא שמע שהשני מדבר על כך ש'תורה' זה אלף אלפים, הוא הבין שאצלהם ה'תורה' זה מצרך יקר, ואם זה יקר - הרי זה סימן שזה לא נצרך. אם יש לתורה שלהם כל כך יקרות, אלף אלפים דינרים ואבנים טובות ומרגליות, הרי זה סימן מובהק שזה מצרך נדיר ויקר שם, שהוא לא מוצר שימושי.. וממילא בהכרח זה לא מקום תורה.

¹¹ שאדם יעשה חשבון (כדי שידע את ערך ומעלת הלימוד תורה שלו), ייקח עט ונייר, ויעשה חשבון כמה יהודים יש בעולם, כמה לומדים יש בעולם, כמה בטלנים יש מתוכם, וכך תדע כמה בטלנים יש כנגד כל אחד שיושב ולומד. בדרך כלל זה בסביבות האלף איש. כל אחד שיושב ולומד נוטל שכר כנגד אלף איש.

¹² **זהירות מקריאה ושמיעה של דברי 'קריירות' גם אם כוונתו לשם שמים** וצריך להשגיח הרבה בענין הזה של ה'קריירות', אשר קר' (דברים כה יח). לאו דוקא דברים אסורים, אלא דברים של 'קריירות', דברים של 'ליצנות', זה משפיע וחודר. אדם חושב שהוא מחוסן, 'שומע' מה ששומע, ו'קורא' מה שקורא, והדברים לאט לאט נכנסים אצלו ללב. וצריכים להזהר הרבה מהדברים האלה.

הגאון בעל שביתת שבת כותב בספרו אזהרת שבת (מאמר דקדוק חברים דף ו ע"ב ד"ה והנה) דבר גדול, לפעמים אדם אומר, 'אין דבר, אני אסתכל ואקרא מה כתוב כאן, ואדברא אני אלחם נגד זה', ובאמת ברגע הראשון שהוא קורא הלב שלו 'רותח', והוא מרגיש בעצמו 'כמה אני 'קנא' לה' יתברך'. ו'כמה זה כואב לי', ו'כמה אני אלחם כנגד זה', והרבה פעמים זה עצת ה'יצר'. הא למה הדבר דומה? ל'ברזל' לוחט ששמים אותו ב'מים', ברגע הראשון מה קורה? הברזל מרעיש חזק מאד, בכפל כפליים יותר חוזק ויותר חמימות, אבל הסוף הוא שהוא מתקרר. המים מקררים את הברזל. אותו דבר כאן, אדם קורא, אדם שומע, זה גורם אצלו לבעירה, אבל בפועל

דברים נוראים). הוא כותב שיהודי ספרד הגיעו לספרד עוד מזמן בית ראשון, מזמן שלמה המלך ע"ה. ואת הכל הניחו ויצאו באותו יום מר, יום תשעה באב שנת רנ"ב כידוע, בו חייבו את כל היהודים לגלות מספרד, והמגורשים היו צריכים לגלות ממקומותיהם, שלוש מאות אלף יהודים יצאו לגולה באותו יום של תשעה באב, והלכו כולם בגולה, וכל הרכוש נשאר ב'ספרד'. נמצא שמה באמת נשאר לו, מה היה הממון של רבי יצחק אברבנאל זצ"ל? אותו סכום שהוא חילק לעניים ולצדקות וכיוצא בזה. אלה הם הקניינים האמתיים. כל השאר הם קניינים מדומים (כדברי האור החיים הקדוש שפתחנו).

מה שנצרך - זול

צריכים לדעת יסוד גדול (רואים את זה בחוש): מה ש'יקר' - זה (בדרך כלל) מה שלא נצרך. אבל מה שנצרך, הוא בזול. מה שלא נצרך יש לו 'יקרות', כגון, 'זהב' ו'יהלומים', שאדם לא צריך אותם באמת, הוא יכול להסתדר גם בלי זה, לכן זה 'יקר'. אבל כל מה שיותר נצרך, יותר בזול. לחם נמכר בפרוטות ממש. אבל הבשר, יותר יקר, כי 'בשר' זה פחות נצרך. וכל מה שהוא צריך יותר - הוא בזול יותר. כגון, ה'אוויר', שזה דבר שאי אפשר לאדם לחיות מבלעדיו, לכן זה חינם (ברוך ה' עדיין לא עשו על זה 'מס'). כך הוא בעניינים גשמיים - אבל הוא הדין אותו דבר בדיוק בעניינים של קניינים רוחניים. מה שנצרך מאד, הוא חינם. אבל מה שלא נצרך, הוא יקר¹⁰.

התורה היא הדבר הנצרך ביותר, לכן זה בחינם (וע"ע נדרים לו). אומרת התורה 'אלה פקודי', אלה הם הקניינים, ולא כל שאר הדברים. צריך לדעת את החשבון האמיתי של קנין אמיתי, לא של קנין המדומה שלא יועיל ולא יציל. אדם יקנה כמה שיותר מהקניינים הרוחניים של תורה ומצוות ומעשים טובים. זה הזמן לנצל ולחטוף כמה שיותר.

⁹ **'חסורי מחסרה והכי קתני'.. חיבוריו של רבינו האברבנאל נתחברו מתוך דחק ולחץ** וכדאי להזכיר מליצה מפורסמת של הגאון רבי יצחק אברבנאל זצ"ל, בבמרא הרבה פעמים משתמשים במטבע הלשון: 'חסורי מחסרה והכי קתני', (זה מושג תלמודי לא נכנס בזה, ולעניינו המליצה שבדבר היא), כאשר יש מציאות של 'חסר', כשהאדם נמצא במציאות של חסר, של סבל, אף על פי כן 'הכי קתני'. בציור הזה ובאופן הזה שבו הוא נמצא, יושבים ולומדים ועמלים בתורה. וגם כאשר הוא נחסר מענייני עולם הזה - אזי יכול לעסוק בתורה. שאדם ידע: בכל מצב ובכל זמן ובכל עידן, בלי תירוצים ובלי פינוקים, חייב הוא לעמול בתורה. כל שכן בזמן שלנו. אצלנו כל טרדה קטנה, כל בעיה, כבר הוסט האדם מיישוב הדעת. בקושי יכול לפתוח ספר.. ובאמת רבי יצחק אברבנאל היה 'נאה דורש ונאה מקיים', ועם כל הטלטולים של 'גירוש ספרד', מעיד האברבנאל (בהקדמתו), שישב וכתב את חיבורים הנפלאים שלו, פירושים על התנ"ך, ושאר החיבורים שלו. [א"ה: זו לשון מהר"י אברבנאל זצ"ל בספר 'שאלות' לרבי שאול הכהן זצ"ל (וינציא של"ד, דף יב רע"ד): 'ואחרי היותי נע ונד בארץ, ממלכה אל עם אחר, וחסרתי הממון, אז דרשתי מעל ספר ה', כדברי האומר חסורי מחסרה והכי קתני. עכ"ל. ובענין הלימוד מתוך צער וסכנה הרחיב רבינו שליט"א בקונטרס נר חיים (מהדורה שניה עמוד טז). ע"ש].

¹⁰ 'איני דר אלא במקום תורה'

במשנה מסכת אבות (פרק ו' מ"ט): אמר רבי יוסי בן קיסמא, פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום, אמר לי: רבי מאיזה מקום אתה? אמרתי לו: מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני, אמר לי: רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות? אמרתי לו: בני אם אתה נתן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה. לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, וכו', וכן כתוב בספר תהילים על ידי דוד מלך ישראל: טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף (תהילים קיט עב), ואומר: לי הכסף ולי הזהב אמר ה' צבאות (חגי ב, ח).

מנין לו לרבי יוסי בן קיסמא שלא רצו להזמינו למקום 'תורה'

ומפורסמת השאלה, מי לימד וגילה לתנא הקדוש רבי יוסי בן קיסמא שאותו אדם לא גר בעיר של חכמים ושל סופרים. ברגע הראשון שהוא פונה אליו ואומר לו, ומציע לו, שיבוא לדור אצלו, במקומנו, ויתן לך כך וכך, אומר לו: 'כבוד רבינו, אולי אתה מעוניין, שמה רצונך לבוא לגור בעיר שלי, במקומנו, ותדע לך שמתן שכרה בצידה, במזומן לאלתר אלף אלפים דינרי זהב!'. סכום נורא. הן עתק בלי סוף. וכו' בפרק, תוך כדי דיבור, עונה לו רבי יוסי בן קיסמא: 'בני אם אתה נתן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם', לו יצויר שיהיה בידך ותוכל לאסוף ולהביא לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, אפילו הכי "איני

הרי כלל גדול בידינו שאדם מושפע מאנשי סביבתו (ע' רמב"ם פרק ו ה' דעות ה"א), וזה דבר שהוכיח את עצמו, גם אם אדם יהיה צדיק, אבל אם הוא נתון במחיצת ובחבורת אנשים קלים וריקים ופוחזים, לאט לאט הוא מתדרדר יחד איתם. על ידי ה'דיבור' וה'מעשה' וה'ליצנות', זה משפיע על האדם, וה'אדם' מחלחל ונכנס אצלו. ולהיפך, ואפילו אדם שהוא 'קל דעת', אבל הואיל והוא נמצא בחבורה של אנשים יראי ה' מקיימים תורה ומצוות, לאט לאט הוא נדבק גם בדרכיהם. אלה דברים שרואים אותם בחוש יום יום. [א"ה: וראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק י (פרש שמות תשע"ט, סוף עמוד טו), ועוד שם חלק יב (פרשת בא תשע"ט, עמוד ח). ע"ש]. אם אתה לא רוצה להיות מושפע מהדור הזה, עמוד והחזק בה. בכפלים לתושיה.

מתן שכרם של צדיקים מתוקן להם לעולם הבא

במדרש שמות רבה בפרשה שלנו (פר' נב סי' ג) על הפסוק ויביאו את המשכן (שמות לט לג), אמרו חז"ל: **"הוא הוא דכתיב"**, זה מה שכתוב בפסוק במזמור של 'אשת חיל' בספר משלי (לא כה). **"עז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון"**, איך נדרש הפסוק הזה? **"מהו ליום אחרון?"**, מה הכוונה 'ותשחק ליום אחרון', **"שכל מתן שכרן של צדיקים מתוקן להם לעולם הבא, הוי ותשחק ליום אחרון"**, גם הצדיק הגדול ביותר, אפילו אם טורח כל חייו בעולם הזה בהתאמצות וכל רגע ורגע קדש קדשים לה' אלקים, אבל עיקר המתן שכר שלו מתוקן ומזומן ומיועד לעתיד לבוא, לעולם הבא.

פרק 'אשת חיל'

הפרק הזה של 'אשת חיל' נדרש בכמה פנים, רש"י ע"ה בביאורו למשלי מבאר בשני אופנים את הפרק הזה בכללותו, אחד על שבת, על יום שבת קודש, זה 'אשת חיל', (ובאמת זה הטעם שאנחנו אומרים את זה בליל שבת לפני הקידוש, כך מנהג ישראל)¹³, ואופן שני רש"י מפרש על התורה, התורה זה ה'אשת חיל'¹⁴, כך פסוק אחרי פסוק, נדרשים על מעלת התורה¹⁵. וכך גם כאן המדרש דרוש אותו לגבי 'תורה'. לגבי השכר שיהיה לאדם לעתיד לבוא.

מעשה על יום פטירתו של רבי אבהו

והמדרש מביא מעשה, **"מעשה ברבי אבהו שהיה מסתלק מן העולם וראה כל הטוב שמתוקן לו לעולם הבא"**, ובירושמי (ע"ז פ"ג ה"א) כתוב שהראה לו הקב"ה קודם פטירתו י"ג נהרות אפרסמון, שזה מין שכר רוחני מעולה נשגב ועליון שאנחנו לא מבינים ולא 'תופסים' מה הכוונה בזה בכלל¹⁶, וכבר הסברנו כמה פעמים הטעם לזה, כי אנחנו אנשים עם 'חוששים'

הוא כבר נכנס בתוך המים הקרים. זה גורם שאדם נקלש ונחלש בכוחו. לכן צריכים לברוח מהדברים האלה.

¹³ הקדמת הקידוש בליל שבת כשיש אורחים

מספרים על ה'חפץ חיים' ע"ז (ע' חפץ חיים על התורה בהגהות מעשה למלך פרשת ראה עמוד רסב, ובס' המאורות הגדולים עמוד שטט אות רמו), שהיה מנהגו לרדל ולהתחיל מיד בקידוש, ורק באמצע הסעודה היה אומר 'שלום עליכם' ו'אשת חיל'. ושאלו אותו מה הטעם לזה? הרי כך מנהג ישראל לומר 'שלום עליכם' ואחר כך 'אשת חיל' ויש שאומרים תפלת ריבון העולמים וזהו (ע' בן איש חי ש"ש פר' בראשית אות כט), מה הטעם למנהג זה להתחיל מיד הקידוש? אמר להם: 'מי שיכול, אדרבא. אבל אני שבאים אורחים אצלי, הרי הם רעבים, וקשה להם להמתין כל הזמן הזה שאני אנגן ואפוס, אבל המלאכים הם לא רעבים, הם יכולים להמתין עד אמצע הסעודה...'. כי מנהגו היה להביא איתו אורחים לביתו, אף פעם לא היה 'ליל שבת' אצלו בלי אורחים. אם היה נכנס לבית הכנסת ורואה אנשים שאין להם מקום לאכול, היה יכול להביא לביתו אפילו מנין של עשרה אנשים (כדי שיהיה לו זימון בשם...). גם היה מביא איתו מהצבא הרוסי כמה חיילים יהודים. בביתו היו יודעים שתמיד הוא יחזור עם אורחים. ואם הם יחכו עד שהוא יסיים את ה'לשם יחוד' וכו' וכו', ה'נשמה יתירה' שיש להם כבר איננה פרוחה ונגמרה... ובמקום אחר ה'חפץ חיים' כותב (שער הציון סי' תרלט אות סז, וע"ע משנ"ב סי' רעא סק"א) שאדם שיש לו אורחים עניים, והוא מתעכב ומפייט לו 'שלום עליכם' וכו', הוא עובר על איסור 'בל תאחר', שהרי הגמרא במסכת ראש השנה (ו). אומרת שאם קיימי עניים, נמצאים עניים, והאדם מתעכב מלתת להם צדקה, הוא עובר על 'בל תאחר', אותו דבר גם כאן, יש אצלו אורחים, ויש בידו לקיים מצות 'הכנסת אורחים', 'צדקה', והוא משתתה ומתעכב (וע' שו"ת דבר אברהם ח"ב סי' ב בהערה).

וצריכים תמיד דברים שאדם יכול לקלוט ב'חוש'. [א"ה: ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ב (פרשת חיי שרה תשע"ט, סוף עמוד כח והלאה). ע"ש]. אבל אלה דברים רוחניים שמעל לתפיסה ולהשגה שלנו. מין שר נפלא ביותר, דברים שרבותינו התנאים והאמוראים הבינו היטב מה המעלה של השכר הזה, והקב"ה הראה לו לרבי אבהו קודם פטירתו את השכר הזה, את מה שמתוקן ומזומן לו לעולם הבא, **"התחיל שמח ואמר כל אלן דאבהו?"**, כל זה החלק שלי, של אבהו? **"ואני אמרתי לריק יגעתי, לתוהו והבל כוחי כליתי, אכן משפטי את ה' ופעולתי את אלהי"** שזה פסוק בישיעה (מט ד), **"הוי"**, זה הכוונה של הפסוק **"ותשחק ליום אחרון"**.

אל תאמין בעצמך עד יום מותך

ומי שמבין את המוסר של רבי אבהו, את הרעיון הגדול שיש בזה, זה דבר נורא ומבהיל. הרי רבי אבהו היה מגדולי החכמים, חכם מופלג, היה רב של קיסריה (ע' ר"ה לד.), תלמידו הגדול של רבי יוחנן (ע' תוס' ב"ב פז. סוף ד"ה מי כאן), ובמסכת חגיגה (יד). אמרו עליו שנשאו פנים לישראל בזכותו, שהקיסר היה מכבדו, ורבי אבהו היה ענוותן מופלג (סוטה מ.), והגמרא (ע"ז ד. ו ע"כ ברכות י. סנהדרין לט.) מספרת שהוא היה היחיד שהיה יודע להשיב תשובות ניצחות כנגד כל המינים והאפיקורסים שבאותו דור, כשהיו באים להתווכח הוא היה יוצא ראשון למלחמה כנגדם וסותר כל דבריהם, ולא מניח 'אבן על אבן' מכל הטענות הבל שלהם. אף פעם לא הצליחו לנצח אותו. עסק והרביץ תורה. ועם כל זה ימיו על מה הוא היה דואג? הוא היה דואג שמא חלילה אין לו חלק לעולם הבא! שמא יבוא ויגיע לעולם הבא, והנה חלקו 'ריק' (רח"ל). מזה הוא חשש כל ימיו. מסביר המפרש כאן במדרש - מהרז"ו - שכך הוא במשנה במסכת אבות (פ"ב מ"ה) **"אל תאמין בעצמך עד יום מותך"**. וזה חל על כולם ללא יוצא מן הכלל. אפילו על תנא ועל אמורא אלה - כל ימיו היה חושד בעצמו ואומר 'מי יודע מה יהיה איתי'. (לאפוקי מאותם אלה שאומרים לעצמם: 'מה הדאגה? הרי שנינו במשנה (סנהדרין ז.) כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, והקב"ה ית"ש רחמן מלא רחמים הוא ירחם עלי ויתן לי, ואם לא יתן לי שורה ראשונה, נשב שורה עשרים, אם לא ב'יצי' נהיה במקום אחר, לא נורא, העיקר שיש לי חלק...').

הכבוד מגרע מהאדם את חלקו לעולם הבא

אבל יש כאן תוספת עומק - כך ראייתו בביאור יקר בספר כוכבי אור (שבסוף ספר אור ישראל להגרי"ם ע"ז), מאמר ב עמוד תז מהדו"ח של הגאון ר' איצ'לה בלאזר ע"ז - הרי הגמרא אומרת במסכת כתובות (יז.) ובמסכת סנהדרין (יד.), שכאשר היה ר' אבהו בא לבית הקיסר, כשהיו עושים ויכוחים

¹⁴ התורה נקנית במ"ח דברים

והגאון ע"ה (ברק השחר משלי לא כט, וע"ע בדברי רבינו שליט"א בס' דרופתקי דאורייתא ח"ג סי' י) מבאר כי 'חיל' בגימטריא 48, שזה המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות פרק ו מ"ה), שאם אדם רוצה ליזכות לתורה, לקנות תורה, לקנות 'אשת חיל', יש לזה כללים ודרכים, מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם (אבות שם), והדבר הראשון: בתלמוד. תשב ותלמד בשקידה ובחשק, ואחר כך זה כל שאר הדברים.

¹⁵ 'זממה שדה ותקחה'

לדוגמא, 'זממה שדה ותקחה' (משלי לא טז), מפרש רש"י, (לשמוע טוב, זה נחוצך לנו מענייני דיומא), 'זממה' זה מלשון 'קשר', מלשון של 'קשירה', התורה הקדושה 'זממה', התורה הקדושה 'קשירה', את מי? את ה'שדה', והכוונה מלשון 'איש שדה', כי דרך לשון הקודש שפעמים הרבה המילה 'איש' נשמטת מן המקראות וכאילו כתוב 'איש' [כמו שרבינו יונה (שערי תשובה שער ג אות קמז ואות קצו) מביא על זה כמה דוגמאות, דוד המלך ע"ה אומר 'ואני תפלה' (תהילים קט ד), מה הכוונה 'ואני תפלה'? אלא הכוונה 'ואני איש תפלה', כלומר מרבה בתפלה. וכן בירמיהו (ט ה) כתוב 'שבתך בתוך מרמה', מה הכוונה בתוך מרמה? בתוך אנשי מרמה. ויש עוד דוגמא (ע' ראב"ע משלי דלהלן) בספר משלי כתוב 'בא דודן ויבוא קלון' (משלי יא ב), והכוונה גם כן, בא איש דודן, דהיינו שהתורה קשרה את ה'איש שדה', ומי זה 'איש שדה'? זה עשו (ה'דוד' שלנו...), הוא היה 'איש שדה' (בראשית כה כז), בהתחלה קושרים אותו שלא יוכל לפעול שום פעולה לרעה כנגד ישראל. ואחר כך 'ותקחה', תיקח אותו התורה הקדושה לעשו 'שעיר לעזאזל', להעבירו מן העולם ולאבדו. זה הכח של התורה.

¹⁶ ומה הטעם דוקא י"ג נהרות? הסברנו פעם כי י"ג זה גימטריא 'אהבה', גימטריא 'ה' אחד' (ע' יערות דבש ח"ב דרוש ו ודרוש יא, וע"ע למהר"ל נתיבות עולם נתיב הבטחון פי"א, וחי' אגדות למהר"ל סנהדרין ע"ט).

עם המינים והאפיקורסים וכיוצא בזה, הוא היה מכובד מאד אצל המלכות, היו יוצאים משלחת מבית הקיסר, וכולם היו שרים לעומתו 'רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה, בוצינא דנהורא, בריך מתייך לשלם'. משבחים אותו הרבה שהוא עמוד הדור 'הארי שבחבורה' וכו', והיה לו חשש בלבו 'שמא אני אוכל את עולמי?', 'אולי כל הכבוד הגדול שעושים לי יכול להיות שהוא מגרע מהחלק שלי בעולם הבא?', כי זה הכלל - לימד אותנו רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סי' פד, וראה שם בברית עולם לגחיד"א ז"ל) - כל תענוג שהתענג האדם כאן בעולם הזה, ממה שלא מגיע לו, יכול לגרע מחלקו לעולם הבא. אבל תענוגים גשמיים אינם יכולים לגרע מעולם 'רוחני', חוץ מדבר אחד, וזה ה'כבוד', שזה עונג רוחני [א"ה: ראה במה שהרחיב רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ב (פרשת חיי שרה תשע"ט, עמוד כט). ע"ש], זה לא עונג גשמי, אין כאן 'אכילה' או 'שתייה' וכיוצא בזה, וזה המסוכן ביותר, ולכן רבותינו תמיד היו בורחים מחשש של 'כבוד' עד קצה אחרון. שזה לא יגרע מהחלק שלהם לעולם הבא¹⁷. [א"ה: ראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ב (פרשת חיי שרה תשע"ט, עמוד ט ועמוד יג בהערה), ועוד שם חלק טז (פרשת תרומה תשע"ט, עמוד כב והלאה). ע"ש]. (א"ה, וע"ע בהגהות אמרי יוסף על המדרש שם כ"ב, אלא שמפרש שחששו היה מפני ביטול תורה באותו זמן שהיה נכנס למלכות. ע"ש).

'כל מי שהוא נוטל עכשיו - חלקו של עולם הבא הוא נוטל'

ורבותינו במדרש מביאים עוד מעשה נפלא, "מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בן יוחאי שיצא חוצה לארץ", אחד מהתלמידים של התנא האלקי רבי שמעון בר יוחאי עזב את המדינה ונסע לחו"ל, "יובא עשיר", חזר לארץ כשהוא עשיר, כך עלה בגורל¹⁸, "והיו התלמידים", לא כולם, חלק מהם, "רואים אותו ומקנאים בו", רואים שחזר עם עושר גדול, 'מליונר' (תראה איזה רכב יש לו, צריך 'משקפת' כדי לראות היכן הוא מסתתרים...), "והיו מבקשים הם לצאת לחוצה לארץ", זה לפעמים חודר ומשפיע, חבירו כמותו נסע וחזר עשיר (ונוהג בגינני העשירים, מעשן ב'מקטרת'), הדברים פועלים ונכנסים ללב, "וידע רבי שמעון", רבי שמעון בר יוחאי הרגיש, הוא נכנס לשיבה רואה ומסתכל והרגיש שה'אוירה' השתנתה כאן, הוא ראה 'על המצח' של כל אחד את מחשבות לבו, וראה שיש השפעה על התלמידים בגלל אותו תלמיד, "והוציאם לבקעה אחת שלפני מירון", לקח אותם לבקעה אחת הסמוכה למירון, עמד לפני הבקעה, "ונתפלל ואמר: בקעה בקעה מלאי דינרי זהב!", ו'על הרגע', רק רבי שמעון בר יוחאי מתפלל, "התחילה מושכת דינרי זהב לפניו", נעשה כמין 'נער' של מטבעות ודינרי זהב. אדם ייתאר לעצמו איך זה היה נראה... (רק שייזהר לא להתכופף כאן לקחת...), "אמר להם", רבי שמעון בר יוחאי לתלמידים, "אם זהב אתם מבקשים - הרי זהב, טלו לכם!", תקחו, כמה שאתם רוצים, "אלא היו יודעין כל מי שהוא נוטל עכשיו", כאן בעולם הזה, "חלקו של עולם הבא הוא נוטל, שאין מתן שכר

התורה אלא לעולם הבא, הרי ותשחק ליום אחרון", מתי השמחה האמתית? ליום אחרון, בעולם הבא, שם הוא מקבל את כל השכר שלו.

ועל המדרש הזה, צריכים לחזור ולשנן הרבה פעמים. כיון שלפעמים יש לאדם הרגשה כאילו הוא 'מקופח' ו'נפסד' וחלקו נגרע, והשלחן של השני יותר מלא, ואילו הוא אם היה עושה כמותו, גם הוא היה מתעשר. דע לך - חלקו של עולם הבא הוא נוטל! וכבר הזכרתי (באחד השיעורים) משל נפלא - שמעתי את זה מדודי הרה"ג רבי אברהם מונסה ז"ל בשם הסבתא שלנו, (הייתה אשה גדולה וצדקה), זה סיפור כבר לפני 100-150 שנה - שהייתה חתולה אחת שראתה על ה'פצירה' (שופין מה שהנגרים משתמשים בזה) טיפת 'דם', והתחילה ללקק את הדם שיש על הפצירה, וכל כמה שהיא מלקקת - יש יותר דם, 'כנהר המתגבר' ו'כמעין שאינו פוסק'.. מהטיפה הזו נעשו נחלי דם. אמת. אבל מאיפה הדם הזה? מהלשון של אותה החתולה.. כך זה בענייני העולם הזה: אדם אומר לעצמו 'קצת אגנוב מכאן, וקצת אקח משם, אעשה כך, וקצת אוסיף משם', והנה זה מתרבה.. זה נכון. אבל על חשבון מי זה מתרבה? את מי אתה אוכל בזה? את עצמך אתה אוכל! יש ברכה, ב"ה 'שרתה הברכה' במעשיך.. - אבל את עצמך אתה אוכל¹⁹.

משלו הנוקב של 'החפץ חיים' - על הנהנים מהעולם הזה

ה'חפץ חיים' ע"ה אמר על זה משל נוקב, משל מבחיל. הרבה פעמים רואים כל מיני רשעים גדולים, שלא הניחו עבירה שלא עברו עליה', ועם כל זה חיים לכאורה חיים מאושרים, עם עושר - עשירות עצומה - ועם כבוד, ולא חסר לו מאומה. איך זה? איך אפשר להבין דבר כזה? והוא אמר על זה משל: שהיה פעם באיזה מדינה איזה שר נכבד, מגדולי 'רואי פני המלכות' 'היושבים ראשונה באיזה מלכות' אצל המלך. היה שר חשוב מאד, והמלך הפקיד אצלו הרבה 'סודות מדינה'. כל העניינים הנחוצים. סמך עליו, בטח בו. אחרי איזה זמן נתברר שאותו שר - לא פחות ולא יותר - היה הבוגד הגדול של המלך. את כל הסודות שקיבל העבירו לשונא שלו, העביר למלכות האויבת של אותו מלך. נודע הדבר למלך, ומיד עשה לו 'משפט', ויצא משפטו של אותו שר שצריכים להמית אותו - אבל לא סתם מיתה, אלא - מיתה משונה ואכזרית שיצטער ויסבול מאד על הבגידה המרושעת הזו. וכך היה. החליטו שימיתו אותו במיתת רעב, (מיתה קשה ביותר, מיתה נוראית, ע' ב"ב ח רע"ב), ולא רק זה, אלא שזה יהיה בפרסום 'קבל עם ועדה' שכולם יבואו ויראו. אמרו: יעשו כלוב מזכוכית, ברחובה של עיר, בכיכר המרכזית בעיר, ושם יניחו אותו בלי אכילה ובלי שתייה - עד שימות ברעב. וכולם יבואו ויראו. (יש להם 'הצגה' בחינם, 'כניסה חופשית'). והמלך הכריז בכל רחבי המדינה: 'דעו לכם פלוני ופלוני זה מרד בי, בגד בי, והוחלט להמית אותו במיתת יסורים, מיתת רעב, וכל מי שרוצה לראות מוזמן, יבוא ויראה!'. ביום הראשון הניחו אותו שם, כולם באים מסתכלים. ביום הראשון עדיין אדם יכול לסבול איכשהו את הרעב. ביום השני זה כבר יותר קשה, זה כבר יום שני בצום, ראו אותו כבר הולך ב'כלוב' מה'זכוכית' הזאת כ'ארי בסוגר',

כל העשרים שנה שהיית שם?!.. (וזה ידוע ומפורסם. ומי שלא מאמין, אחרי השיעור יבוא ואני אתן לו שמות וכתובות ויוכל לברר...).

¹⁹ **שאלת החידושי הרי"מ לעשיר מופלג: 'איפה העולם הזה שלך?'. כיוצא בזה ראיתי מובא מעשה נפלא על הגאון המובהק בעל 'חידושי הרי"ם' זצ"ל, שפעם בעירו 'וורשא' (לפני יותר ממאה שנה) היה איזה גביר יהודי עשיר מופלג, 'שירד מהפסים', פרק עול, התפקד, יצא לתרבות רעה, לא שמר לא תורה ולא מצוות, לית דין ולית דיין, (סיפרו שהיה לו 'צי אוניות', בעניינים של 'ספנות' רב גובריה), ופעם אחת היה צריך 'חידושי הרי"ם' להיות אצלו לצורך איזה ענין. נכנס אצלו לביתו, (איזה 'בית'? 'ארמון'? איזה 'שטיחים' איזה 'נברשות' זהב, איזה 'וילונות', איזה 'טפטים', פלא פלאות. אפילו מלך לא יתבייש לגור שם. צריך 'מצפן' ו'מפתח' כדי שלא ללכת לאיבוד בבית הזה...). נכנס הרב, אמר לו אותו העשיר: 'כבוד הרב יישוב, מה העניין מה כבוד הרב רוצה?'. שאל אותו הרב: 'תגיד לי, איפה העולם הזה שלך?'. 'העשיר צחק. אמר לו: 'כבוד הרב, אני לא מבין את השאלה, תסתכל, תראה את ה'נברשת' שלי - שווה חמשת אלפים דינר, זה עצמו יכול לפרנס את כל 'חיי הקהילה' לשנה שלימה. ואתה שואל איפה העולם הזה? שלי? תסתכל על ה'שטיחים', 'שטחי קשמיר', אתה יודע כמה זה עולה? הון אדיר! ואתה שואל איפה העולם הזה? שלי?.. תמצא לי עוד מי שיש לו עשירות כמוני כאן.. אנשים באים אלי והעניינים שלהם יוצאות מרוב העושר שיש לי..'. אמר לו הרב: 'אתה טועה, כל מה שאמרת, כל מה שאתה רואה, זה נכון, אבל לא זה מה ששאלתי. אני שואל איפה העולם הזה? שלי. אין לך 'עולם הזה'. זה העולם הבא' שלך! אתה אוכל את העולם הבא' שלך כאן בעולם הזה'. נמצא שאין לך 'עולם הזה'. זה שאני שואל: איפה העולם הזה? שלך?....'. האדם צריך להיזהר שלא להחליף עולם עומד לעולם בעולם חולף (ראה שערי תשובה ש"א אות י). צריך לדעת מה עיקר ומה לא.**

¹⁷ **מעשה על ענוותנותו הגאון בעל ה'הפלאה' זצ"ל**

מספרים על הגאון רבי פנחס הורוויץ זצ"ל, בעל ה'הפלאה', (היה גאון מפורסם, רבו של ה'חתם סופר'), שהוא היה רב בקהילה קטנה, וזכה להתמנה לכהן כרבה של העיר פרנקפורט דמיין בחו"ל, שהייתה נקראת 'ירושלים דאשכנז', (היו שם עשרות ת"ח גדולים ומובקהים וישיבות לאין מספר, ממש עיר שהיו בה אלפי תלמידי חכמים ועמלי תורה), וכשהוא בא לשם יצאו כל בני העיר להקביל פניו, בלבוש מלכות, עם נרות ותזמורת וכו'. והוא בא ב'כרכרה', ואפילו את הסוס שהיה דוחף את העגלה התירו לו את ה'מושכות', ובני הקהילה בעצמם היו מושכים את העגלה להביא אותו לעיר. אחר כך שאלו אותו, 'כבוד הרב, כשאתה ראית כזה כבוד אדיר, מה שלא זכה אדם כמעט מעולם, דבר עצום ורב, מה אתה הרגשת, מה עשית באותו הזמן?', אמר להם ה'הפלאה', 'אם אתה שואל אני אענה לך, הרגשתי כאילו אני בה'לוויה' שלי. תיארתי לעצמי שאני ב'לוויה' שלי, והרגשתי כאילו לוקחים ונושאים אותי למנוחת עולמים'. (מישהו אחר היה מציץ לכאן ולשם, להנות מהכבוד, ושואל בלחש: 'הצלמים הגיעו?..! זה ה'דאגה' שלו...). הוא ברח מה'כבוד' כבורח מן האש! כי הוא יודע מה זה 'כבוד', זה יכול לחסל ולגרע את כל השכר לעולם הבא.

¹⁸ יש כאלה הרבה בני אדם שחושבים לנסוע מהארץ לעשות בחו"ל עושר גדול, ואומרים לעצמם 'אחרי כמה שנים נחזור לארץ עשירים מופלגים' (כמה זה 'כמה שנים'? חמישים שנה...). וצריך לדעת שהרבה פעמים זה 'חלומות פז', נדמה לאדם שבחול'ל הכסף מונח על הרצפה, הכל נשפך על הארץ, ואין לך מה לעשות אלא להתכופף ולהניח בכיס.. זה טעות גדולה. צאו ובדקו ברבים שנסעו לחו"ל ולא צלח בידם. ויש הרבה שנסעו לחו"ל, ולא הצליחו, אבל הם לא חוזרים, הם נשארים ומתענים שם, למח? מפני הברושה.. כי יאמרו לו כל החברים שלו: 'מה עשית במשך

קשה לו, רעב וצמא, משעה לשעה מתגברים הייסורים, הצער שלו. ביום השלישי הצער כבר יותר וקשה יותר, רואים שהוא סובל ביותר. אחד מהאנשים המרוחקים מהעיר, כפרי נבער, אמר 'גם אני רוצה לבוא ולראות', (הרי ה'כניסה חופשית'.. ל'הצגה' הזו, לא ראינו 'הצגה' כזו מעולם..). וכך היה, נסע, ועד שהגיע, בינתיים לא יכל אותו שר לסכול: היה חותך חתיכה מבשרו ואוכל, כדי להשיב רעבונו. וכשאותו כפרי הגיע סוף סוף לראותו סובל ברעב, מסתכל ואומר: 'שיקרו עלי, אמרו שהוא צריך למות ברעב, ואני רואה שהוא אוכל בשר!...' אמרו לו: 'שוטה שבעולם, באמת הוא אוכל 'בשר' - אבל איזה 'בשר' הוא אוכל? בשר עצמו!'. בשר עצמו הוא אוכל. יש לך דבר גרוע מזה?!

והנמשל אומר ה'חפץ חיים' ע"ה, אותו דבר כאן, אתה רואה עשיר פלוני, מופלג בעשירות, לא חסר לו כלום, (עד שהוא 'לא יודע' מה לעשות עם כל כך הרבה כסף וזהב..). ואתה אומר: 'אומרים שמגיע לו צרות וייסורים, ואני רואה אותו - את אותו עשיר - אוכל בשר ודגים וכל מיני מטעמים?'. אמת. אבל אל תקנא בו.. איזה בשר הוא אוכל? את עצמו הוא אוכל! את ה'עולם הבא' שלו הוא אוכל. יש לך דבר גרוע מזה?!

הוויכוח של אשת רבי שמעון בר חלפתא עם רבינו הקדוש

והמדרש מספר עוד, 'מעשה ברבי שמעון בן חלפתא שבא ערב שבת', חזר לביתו בערב שבת, 'ולא היה לו מאן להתפרנס', לא היה לו ממה לקנות את צרכי שבת, (גם במשך השבוע לא היה לו, אבל בכל השבוע זה לא הפריע לו, עשה תענית, אבל בשבת אסור להתענות), היה עני מרוד, 'יצא לו חרץ מן העיר והתפלל לפני האלהים', אמר, 'ריבוננו של עולם, גלוי וידוע לפניך העניות והמצב שלי, הגיעו מים עד נפש, אני מבקש שתעזור לי, הרי שבת המלכה באה ואין לי מה לכבד ומה להכין לכבוד שבת קודש!', עוד הוא מדבר - ותפלתו נשמעת, 'וניתן לו אבן טובה מן השמים', שמח בה, 'נתנה לשולחני', הלך לשולחני שייתן לו דמי שוויה של האבן הזו, 'ופרנס אותה שבת', הלך וקנה כל הצרכים שצריך לשבת, בשר ודגים וכו', 'אמרה אשתו מהיכן אלו', שאלה אותו, 'מהיכן יש לך כסף? הרי אני מכירה אותך, כל השבוע יושבת בתענית, ולכבוד שבת אתה מגיע עם שני 'סלים' גדולים מלאים כל טוב, מניין לך? תספר לי!', 'אמר לה, ממה שפרנס הקב"ה', זה ממון 'כשר', אל תדאגי.. הקב"ה שלח לפרנסתנו. 'אמרה' לו אשתו, 'אם אין אתה אומר לי מהיכן הן, איני טועמת כלום', אני אעשה תענית גם בשבת! ראה שאין ברירה, 'התחיל מספר לה, אמר לה כך נתפללתי לפני האלהים וניתן לי מן השמים', ראיתי שבאה השבת ואין לי שום דבר ויצאתי מחוץ לעיר ובכיתי לפני הקב"ה וירדה אבן מן השמים, והלכתי ל'שולחני' ופדיתי והפכתי את זה ל'כסף' ובוה עשיתי כל הקניות' של צרכי שבת, 'אמרה לו איני טועמת כלום עד שתאמר לי שתחזירה מוצאי שבת', לא הסכימה להינות מזה, רק אם יתן לה הבטחה של תלמיד חכם, שאינו חוזר בו מדיבורו, שמיד אחרי ה'הבדלה' במוצאי שבת הוא הולך להחזיר את ה'אבן טובה' הזו, 'אמר לה למה?', הרי הקב"ה שלח לנו שיהיה לנו לכל ההוצאות של שבת, 'אמרה לו, אתה רוצה שיהא שולחן חסר ושולחן חסר חבירך מלא?', הרי אתה מגרע מהחלק של העולם הבא שלך! היאך אתה מסכים לקבל את זה כאן? 'והלך ר' שמעון והודיע מעשה לרבי', רבי יהודה הנשיא, 'רבינו הקדוש', וסיפר לו את כל הסיפור, ואת מה שאשתו מתנגדת להינות מה'כסף' הזה, 'אמר לו לך אמור לה אם שולחן חסר אני אמלאנו משלי', אני ערב על זה, 'הלך ואמר לה', אמר לאשתו דברי רבי יהודה הנשיא שהוא לקח את ה'אחריות' על זה לעולם הבא, 'אמרה לו לך עמי למי שלמדך תורה', אני רוצה לבוא איתך אל רבי יהודה הנשיא, ואני אשטח את הטענות שלי בפניו, 'אשת חבר', באו לפני רבי יהודה הנשיא, 'אמרה לו, רבי, וכי רואה אדם לחבירו לעולם הבא?', וכי

אדם רואה את חבירו בעולם הבא? 'לא כל צדיק וצדיק הוא ליה עולם בעצמו', לכל צדיק וצדיק יש לו בגן עדן 'עולם' בפני עצמו, 'שנאמר כי הולך האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים (קהלת יב ה), עולמים אין כתיב אלא עולמו', ואם כן, היאך אנו נפגש ונתראה בעולם הבא שתוכל לתת לנו משלך? 'כיון ששמע כן', את הטענה הזו, רבי יהודה הנשיא חזר בו, וציווה את הבעל שיחזיר, 'הלך והחזיר'.

השכר לעולם הבא נקבע לכל אדם לפי המצב שלו ולפי המדרגה שלו

והדברים צריכים ביאור, מה היה כאן ה'דין', ה'שקל וטריא', ה'שאלה' וה'תשובה' בין רבינו הקדוש לאשתו של רבי שמעון בן חלפתא? והסבר נפלא ואמיתי ראיתי לגה'צ"ר איצלה בלאזר זצ"ל בספר אור ישראל (חלק כוכבי אור סי' ח), צריכים לדעת, כי על כל תורה שלומדים יש על זה שכר אשר לא יתואר, אבל השכר מתחלק לפי הלומד: יש אחד שלומד תורה מתוך הרווחה, לא חסר לו כלום, יש לו הכל, בריא בגופו, יש לו עשירות וכו', וממילא הוא יכול ללמוד בנחת. לא חסר לו מאומה. אבל יש אנשים שלא זכו לשני שולחנות. והלימוד שלו מתוך 'עוני' ומתוך 'דלות', הרבה פעמים אין לו מה לאכול ומה לשותות, או חלילה הוא חולה בגופו, וכל לימוד עולה לו ב'דם', ב'צער', ובהתאמצות ובהתגברות עד שמצליח. שניהם למדו אותו דבר, אותו זמן. וכי אתה חושב שהשכר של שניהם שווה? ודאי שלא. הקב"ה ית"ש קוצב שכר כל אחד ואחד לפי איכות תורתו. (כולם מקבלים שכר, הקב"ה לא מקפח שכר כל בריה, אבל המדרגה ברווח של השכר, מתחלקת לכל אחד ואחד לפי המציאות שלו). אינו דומה מי שיושב ולומד והוא 'בר דעת' להבין את כל הסוגיא היטב, לאחד שקשה עליו הלימוד, וה'כשרונות' שלו חלשים, וכשהוא יושב ולומד קשה עליו מאד. ואינו דומה שכרו של זה כשכרו של מי שאינו 'בר דעת' מופלג, והוא מתאמץ ללמוד את הסוגיא, וקשה לו וכואב לו שהוא לא מבין טוב, ואף על פי כן הוא יושב ולומד עד שהוא מבין (וקשה עליו כ'קריעת ים סוף'), ואחרי שהבין - מתברר לו הוא הבין לא נכון.. ואחרי שהבין נכון, כבר למחרת שכח את מה שלמד. (יש כאלה, אתה שואל אותו: 'מה לומדים אצלכם?', והוא שוכח מה השם של המסכת שהוא לומד). כל אחד ואחד לפי המדרגה שלו והעמל והיגיעה שלו - כך יהיה השכר שלו וה'עולם' שלו בעולם הבא.

וזה ה'ציר' שעליו סובב הוויכוח בין אשתו של רבי שמעון בן חלפתא לבין רבינו הקדוש. רבינו הקדוש, היה קדוש (ע' שבת קיח:), היה לו 'תורה וגדולה' במקום אחד (גיטין נט.), לא היה חסר לו מאומה (ע' ברכות נז.), הוא אף פעם לא למד תורה מתוך 'עניות', אבל מצד שני, הגמרא (בבא מציעא פה.) מספרת על הייסורים הגדולים שהיו לו, (חלק במשך י"ג שנה וחלק במשך שבע שנים), והוא סבל בשנים הללו ייסורים קשים ביותר, ייסורים של כאבי שיניים, וכן כשהיה צריך ליפנות לצרכים קטנים היה לו ייסורים נוראים, והיה לו אלפי סוסים, והרעש של אלפי סוסים היה נשמע למרחוק, אבל בשעה שהיה נכנס לבית הכסא, מגודל הייסורים הצעקות שלו היו עוברים את הרעש שהיו עושים הסוסים. הוא עמל בתורה מתוך ייסורים, חיבר את המשניות. אבל תורה מתוך 'עניות' לא היה לו.

וזה מה שאשתו של רבי שמעון בר חלפתא טענה לו: 'אמת ששלחן גדול ומלא, אולי אפילו יותר משל בעלי, רבינו הקדוש מחבר המשניות, אבל יש מעלה אחת שיש בתלמוד תורה של בעלי ואצלך אין אותו: בעלי ישב ולמד כל ימיו תורה מתוך 'עניות', (שאדם לא יודע מה יהיה לו ארוחת צהריים, אין לו בביתו שום דבר), ואף על פי כן לא פסיק פומיה מגירסא! מתוך 'רעב' ו'בטן מקרקרת' במשך שנים על גבי שנים הוא הרבה לעמול בתורה. את הסוג הזה של עמל התורה לא טעמת, והיאך תוכל לשלם במה שאין לך? אדם יכול לתת ממה שיש לו, אבל מדברים שאין לך איך תוכל

אוכל מה'קרן'. מה יישאר לו לעולם הבא? כלום לא יישאר! יבוא לשם ריק. יאמר לפני בית דין של מעלה: 'עבדתי, עשיתי, טרחתי, קיימתי!', עשה מצות בעולם הזה. יאמרו לו: אמת. אבל 'אכלת ארוחת צהריים' - הפסדת שנה אחת. 'אכלת ארוחת ערב' - (תעריף לילה..). הפסדת שנתיים. וכן על זה הדרך. אדם נפסד, אוכל את פירותיו, אוכל את קרנו כאן בעולם הזה. כאשר יש את רבי חנינא, ניוונים ממנו. אבל כשאין את רבי חנינא, כל אחד צריך לחוש לעצמו. וכשאחד בא ומזלזל ואומר 'מאי אהני לן רבנן?', מי צריך 'בני תורה' ו'בני ישיבה', מי צריך 'עמלי תורה', מי צריך 'רבנים' ו'חכמים', זה אפיקורוס! אומרים לו: חתכת את ה'עץ' שאתה יושב עליו, אין לך ממי להתפרנס - אתה צריך להתפרנס משלך. וכולי האי ואולי.. כשיגיע לעולם הבא יאמרו לו: 'אתה בגרוען.. עוד תשלים, ועוד תשלים!..'

²⁰ **יושבי קרנות** - שהם יושבים בעולם הזה על הקרן שלהם לעולם הבא שמעתי מדורי מרן ראש הסיביה הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל שהוא אמר - בשם הרב 'בן איש חי' זצ"ל (בן יהודע ברכות כח:) - שזהו הפירוש 'יושבי קרנות'. מה פירוש המושג הזה שרבותינו צריכים לומר 'יושבי קרנות' (ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, ברכות כח:). מה הביאור בזה? 'יושב על הקרן', פירושו של דבר הוא, שהוא אוכל את ה'קרן' שלו כאן בעולם הזה, וכשיבוא לעולם הבא כבר אין לו כלום.. כבר ישב על ה'קרן', ניוון מה'קרן'. 'יושבי קרנות'.

חכם שעוסק בתורה, יש 'קרן' ויש 'פירות', וממילא הוא ניוון מה'פירות', ונשאר לו 'קרן' לעולם הבא. אבל אחד שהוא בגדר 'יושבי קרנות', פירושו של דבר הוא, שהוא

להשלים? ! זה הייתה הטענה שלה. רק הקב"ה הוא זה שידוע למדוד את זה, ולכן 'ותשחק ליום אחרון'.

יש כמה סוגי 'דחק' ו'עניות'

הקב"ה ית"ש יודע ומחשב חשבונות לפי מדרגתו ומציאותו של האדם, לפי חשבוננו של אל דעות - כלשון הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ה"ב) - הוא מחלק לו את מה שמגיע לו לפי חלקו שלו הראוי והמגיע לו. יש הרבה בני אדם שאומרים: 'ריבון העולמים, אם היית עושה מה שאני מבקש, אם היית עושה אותי עשיר גדול, הייתי יכול לשבת וללמוד כמו שצריך, אבל לפי המצב שלי אני לא יכול'. וזה טעות! כל אחד ואחד צריך ללמוד תורה לפי מדרגתו. ולפי המדגה שלו - השכר שלו. אדם שיושב ולומד מתוך 'עוני' זה לא דומה 'עוני' גשמי שאין לו אכילה ושתיה, שאינו יודע 'מאין יבוא עזרי', לאדם שיש לו רווח ועשירות. וכבר אמר 'השרף מבריסק' זצ"ל (הובא

בספר הזכרון לגאון רבי יצחק הוטנר עמוד רפט) שיש כמה סוגים של 'עוני', יש 'עוני' ב'ממון', ויש 'עוני' ב'כשרונות', מי שהוא לא 'בר דעת', שהוא לא 'מבין', שהוא מתייאש, ואף על פי כן הוא מתמיד בלימודו, השכר שלו עצום ורב, אין לשער ואין לתאר. כי זה תורה מתוך 'עוני'. וסופו לקיימה מתוך 'עושר' (אבות פ"ד מ"ט). וכן מי שלומד מתוך ה'דחק', לאו דוקא 'דחק' ב'ממון', אלא גם 'דחק' שמזלזלים בו, והוא מתמיד בתורה, זה נקרא לימוד תורה מתוך ה'דחק'. ומי שלומד מתוך ה'דחק' אומרת הגמרא (סוטה מט.) שיש לו שכר מיוחד על כך. אי אפשר לתאר ולשער. זה הכוונה 'ותשחק ליום אחרון', האדם מגלה כמה שכר מגיע לו על כל רגע שהוא עסק בתורה, כי לפי היכולות שלו, כל רגע זה נחשב שעה אצל חבירו. תשמה בחלקך, ותלמיד מתוך המצב שלך, ו'אשריך וטוב לך' (תהילים קכח ב). הקב"ה ית"ש שהחשבון בידו, הוא לא מקפח שכר כל בריה, והוא נותן לכל אחד ואחד את השכר המגיע לו. אבל אם אדם נהנה מזה בעולם הזה, הוא מפסיד מחלקו לעולם הבא, באותה מידה. ה' יהיה בעזרנו. ברוך ה' לעולם ואמן.